
SAŽETAK

Znanstvena knjiga dr. sc. Hrvojke Mihanović-Salopek i dr. sc. Vinicija B. Lupisa obrađuje na multidisciplinarni način život i djelo istaknutog dubrovačkog diplomata i književnika Jakete Palmotića Dionorića, uključujući povijesna, arhivska, književnopovijesna, teatrološka, povijesnoumjetnička, pa i arheološka istraživanja koja odražavaju autorovu djelatnost i kontekst vremena u kojem je djelovao. U prvom poglavlju Vinicije Lupis prvi put donosi temeljit uvid u autorov životopis i cjelokupno njegovo rodoslovlje. Rod Palmota/Palmotića vuče svoje porijeklo od *Palme de Balisclava* koji je živio pred kraj XIII. stoljeća u Dubrovniku. Početkom XIV. stoljeća rod se već patronimički naziva “de Palmotta” i spominju se kao brodovlasnici i pomorci, a potom se prikazuje uspon pjesnikovih predaka do najviših kneževskih i političko-diplomatskih dužnosti u Dubrovačkoj Republici. U osvjetljavanju rodoslovlja korištene su sve značajnije serije Državnog arhiva u Dubrovniku. Iz škrtih biografskih podataka, koji su nastali uslijed fragmentarno sačuvanih matičnih knjiga katedralne župe i arhivskih serija državne uprave, ostali smo uskraćeni za mnoge detalje iz obiteljskog okruženja pjesnika, političara i diplomata Jakova (Jakete) Ivanova Palmotića. Usprkos tome rad je nastojao proniknuti što dublje u Jaketinu svakodnevicu na temelju arhivskih izvora i njegovih sačuvanih diplomatskih pisama. Rad Hrvojke Mihanović-Salopek u drugom poglavlju knjige sagledava lik Jakete Palmotića Dionorića razmatrajući povezanost autorove povijesne diplomatske aktivnosti s motivima i oblikovanjem njegova književnog djelovanja unutar epa *Dubrovnik ponovljen*, koji je nastao kao najautentičniji umjetnički odraz dramatičnih događaja vezanih uz dubrovački veliki potres iz 1667. Međutim, u središtu istraživanja ove knjige pažnja se posvećuje njegovoj mladenačkoj tragediji *Didone*, izvedenoj 2. veljače 1646. u Dubrovniku, koja je ostala u sjeni filoloških istraživanja. Tekst ove tragedije ponovno se

objavljuje unutar ove knjige, ali tako da se jedino izdanje Stijepa Škurle iz 1878. (i 2. izdanje Holthusena iz 1974. ponovljeno prema Škurli) nadopunja i korigira novootkrivenim prijepisom Dionorićeva djela koje je načinio Ivan Ksaver Altesti, a pohranjen je unutar Knjižnice Biskupijskog sjemeništa u Dubrovniku.

Tragedija *Didone* sagledava se potom u radu Hrvojkje Mihanović-Salopek u okviru odrednica europskih neoklasicističkih kretanja i razvoja dubrovačke barokne neoantičke drame, gdje se prikazuju odrazi aristotelovskog i senekijanskog tipa dramaturgije. Pored toga ocrtava se razvoj i kontekst dubrovačke barokne melodrame koja svojim strukturnim glazbeno-scenskim elementima interferencijski ulazi i u Dionorićevu *Didonu*. Palmotić Dionorićevo djelo slijedi neoklasicistički koncept kompozicije, pa i simetričnosti: obuhvaća tri aristotelovska čina od kojih svaki sadrži po pet scena ili prizora podjednake dužine, te slijedi poetičke zahtjeve skladnosti neoklasicističke koncepcije tragedije koje je zagovarao francuski dramatičar i autorov suvremenik Pierre Corneille (1606. – 1684.) u svojoj raspravi o trima jedinstvima u drami *Discours sur les trois unites*. Dionorićevo djelo dovodi se i u povezanost s idejnom koncepcijom povezivanja mitološke potke s herojskim i patriotskim motivima po uzoru na poetiku i dramsko stvaralaštvo Giangorgia Trissina (1478. – 1550.).

Važnost sklada i razumnog upravljanja vladarskim dužnostima vodeće su ideje poantirane u Dionorićevom oživljavanju unaprijed poznatog antičkog zbivanja. Jaketa Palmotić Dionorić kao temeljnu misao *Didone* provodi načelo, prema kojem primjeren vladar mora djelovati suglasno s razboritošću. Pored toga Dionorić je smatrao da vladarski položaj ili participiranje u obnašanju vlasti nosi ne samo povlašteni društveni položaj, nego i zahtjeva određene žrtve u cilju dobrog upravljanja državom. U dramskim komentarima vidljivo je da se Dionorić bitno odmiče od antičke svijesti, podređene presudnoj ulozi upletanja bogova u predestinirane ljudske živote. Intervencije antičkih bogova Palmotić Dionorić zapravo promatra samo kao promjene unutar savjesti samih likova, te svojim didaktičkim posttridentinskim sentencijama pisanim pod utjecajem Ivana Gundulića nastoji psihološki dokučiti moguće razloge i motivacije postupaka svojih protagonista. Time unutar klasicističke sheme s kanoniziranim i petrificiranim načinom međusobnog uzvišenog dijaloškog izražavanja likova, autor postiže i jednu realističniju opciju interpretacije razvoja dramske radnje. Dionorićev sveukupni uvjerljiv prikaz likova i konotacije didaktičkih komentara nadodaju mitološkoj priči snažan društvenopolitički pre-

sjek u probleme upravljanja državom i diplomatskim potezima pronalaznja pouzdanih saveznika. Ideja o potrebi skladnog reda pri upravljanju društvenom zajednicom prisutna je ne samo u značenju drame, već i u strukturiranju metričkih elemenata unutar drame, te dvostrukorimovani dvanaesterac postaje u versifikacijskom smislu označitelj glasa razuma, dok je pokretljiviji i najučestaliji stih osmerac glas uobičajenog reagiranja likova i odraz emotivnih upliva. Lik Eneje, usprkos njegovoj nemilosrdnoj odlučnosti, autor postavlja kao primjer dobrog vladarskog odabira, u kojem važnost roditeljske i rodoljubne dužnosti nadvladava njegove osobne osjećaje. U takvoj idejnoj dramskoj konstrukciji autor promatra likove Didone i Eneje kao prototipove dvaju načina upravljanja kraljevstvom, a njihov tragični sukob kao prevlast glasa razuma nad emocijama i usporednu nemogućnost glasa emocija da se pomiri sa suprotstavljenom bezosjećajnošću i pronade izgublenu ravnotežu.

U poglavlju *Raznolika lica dubrovačkih Didona* Hrvojka Mihanović-Salopek promatra suodnos s ostalim oblikotvornim žanrovima južnohrvatskih autora koji su prilazili obradi tematike Vergilijeve *Eneide*, a to su: *La Didone*, dramatisirana scena iz melodrame Stjepana Zanovića objavljena 1772. na talijanskom u Rotterdamu, rukopisni prijevod *Didone* vezani uz epsko pjesništvo Dubrovčana Luke Mihova Bunića i Đure Hidže iz 18. st., te rukopis libretističke drame *Didone* koju je 1750. prepjevao Ivan Franatica Sorkočević po uzoru na istoimeno djelo Pietra Metastasija iz 1724. U idućem poglavlju Mihanović-Salopek pruža detaljnu analizu i interpretaciju Dionorićeve tragedije, njezine specifičnosti, semantičke osobine, strukturiranje metričkih elemenata i kompozicije u sukladnosti s klasicističkim zahtjevima simetrije, sklada, jedinstva radnje, mjesta i vremena zbivanja. U završnom dijelu književnopovijesne studije prikazuje se recepcija Palmotić Dionorićeva djela u sklopu hrvatskih i inozemnih kroatističkih filoloških pregleda i kritičkih zapažanja, te suvremena revalorizacija njegova djela.

U poglavlju *Likovna baština roda Palmotića* Vinicije Lupis prikazuje umjetničku likovnu ostavštinu pjesnika i njegove obitelji. Potom se posebna pažnja posvećuje antičkim motivima u umjetnosti onodobnog Dubrovnika, posebice s obzirom na činjenicu da Dubrovnik svoju utemeljenost gradskog i civilizacijskog središta južne Dalmacije stječe na kontinuitetu antičke baštine. Antički svijet živio je i u tradiciji srednjovjekovnog Ragusija – Dubrovnika, uporno ističući svoje korijene u pradavnoj koloniji Epidauru, što svjedoče antički motivi na kapitelima Kneževa

dvora iz sredine XV. stoljeća, mjestu gdje je davne 1646. bila i uprizorena Jaketina *Didona*. U Lupisovom radu je dan temeljit pregled likovnog utjecaja antičkog svijeta s posebnim osvrtom na trojanski ciklus u likovnoj umjetnosti Dubrovnika. Pored toga prikazani su antički motivi u baštini zlatarstva, zidnog slikarstva, slikarstva i arheoloških spomenika. Antički temelji civilizacije imali su i u dalmatinskim gradovima snažno uporište. Upravo tako susjedni grad Korčula gledao je kroz ozračje renesansnog procesa *redivive* antičkog duha u Antenor Trojancu svog praoca i utemeljitelja, pozivajući se na prvo poglavlje *Eneide*. Trojanski ciklus odigrao je značajnu ulogu u kulturnoj afirmaciji hrvatskog juga od XV. do XVII. stoljeća i povezivanje u onodobnu civilizacijsku ekumenu s Italijom kao važnom kulturnom okosnicom Mediterana. Junaci iz *Eneide* svojom su hrabrošću i moralnim načelima nadopunjavali kršćansko duhovno oblikovanje mladih ljudi baroknog razdoblja, naročito onih predodređenih za odgovorne državničke i crkvene službe, te su u knjizi po prvi puta predloženi diplomatski priručnici koje je u veleposlaničkom formiranju mogao koristiti i Jaketa Palmotić.

Knjiga uz znanstvenoistraživačke studije pruža: opis svih postojećih rukopisa *Didone* Jakete Palmotića Dionorića, pjesnikovu bibliografiju, likovne priloge koji podastiru malo poznatu dokumentaciju vezanu uz autorov život i djelo, te likovnu neoantičku umjetnost pjesnikova vremena.

Osobni život Jakete Palmotića Dionorića stalno je bio u sjeni društvene angažiranosti i protekao je u njegovom trajnom izgaranju kako bi se Dubrovačka Republika održala na valovima oluje koja je prijetila ugaziti njezinu slobodu. Na temelju sačuvanih pisanih vrela uviđamo da je Palmotić Dionorić imao talent vrsnog diplomata i kultivirane osobnosti, a javna djelatnost i njegov politički angažman bili su ono po čemu je Jaketa prvenstveno prepoznat u povijesnoj zbilji Dubrovnika XVII. stoljeća, tog najtežeg poslijepotresnog, ali ujedno sjajnog obnoviteljskog razdoblja povijesti Dubrovnika. Bilo je to i vrijeme apogeja roda Palmotića: Džore, Junija i Jakete, vrijeme velikih domoljuba i vrsnih diplomata. Pjesnikova *Didone* zanimljiva nam je stoga danas ne samo kao realizacija dramske koncepcije unutar stilske formacije svojeg doba, već je ona u knjizi otčitanja i kao probuđeni glas Dubrovačke Republike, njezine oštromne, oprezne, mudre i budne diplomacije koja je pomno bdjela nad sudbinom grada, pružajući uzor i budućim generacijama.